

Financieel crisisplan

Inleiding

Het bestuur van de Stichting heeft een financieel crisisplan opgesteld. Een financieel crisisplan is een beschrijving van maatregelen die het bestuur op korte termijn effectief zou kunnen inzetten, indien de (beleids)dekkingsgraad zich zeer snel beweegt richting kritieke waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van de Stichting in gevaar komt.

Het crisisplan is een leidraad en geeft een kader aan van oplossingsrichtingen in geval van een financiële crisis. Met dit document beoogt het bestuur bewustwording te creëren bij alle betrokken partijen. Daarnaast hecht het bestuur er waarde aan om reeds vooraf afspraken te maken met sociale partners. Het bestuur is van mening dat het noodzakelijk is dat deze afspraken van tevoren worden gemaakt, om te voorkomen dat in de drukte van een crisis mogelijkheden over het hoofd worden gezien. De Stichting zal minimaal jaarlijks beoordelen of een herziening van het crisisplan nodig is op basis van de dan geldende situatie en/of cijfers. Een herzien crisisplan wordt aan het bestuur voorgelegd in de eerstvolgende bestuursvergadering. Het huidige crisisplan is gebaseerd op de economische parameters per 1 januari 2017.

Elementen van een crisisplan

In het financieel crisisplan wordt ingegaan op de volgende elementen:

1. Wanneer is er sprake van een crisis?
2. Bij welke (beleids)dekkingsgraad kan de Stichting zonder korten niet meer herstellen?
3. Welke maatregelen heeft de Stichting ter beschikking in geval van een crisis?
4. Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen?
5. Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?
6. Hoe is bij deze maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?
7. Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?
8. Hoe is het besluitvormingsproces vormgegeven?
9. Op welke wijze wordt het crisisplan periodiek getoetst?

Deze negen elementen komen terug in de negen paragrafen van dit crisisplan.

Het bestuur is van mening dat er sprake is van een crisissituatie indien er geen herstel (meer) mogelijk is binnen de hiervoor wettelijk gestelde termijnen zonder aanspraken en rechten te korten. Een crisissituatie kan daarmee worden gedefinieerd als een situatie waarbij de (beleids)dekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritieke waarden waardoor het realiseren van de doelstelling van de Stichting in gevaar komt. De Stichting is van mening dat er sprake is van een ernstig signaal voor het ontstaan van een crisissituatie, als de (beleids)dekkingsgraad in twee maanden of minder met 10% of meer afneemt.

In een crisissituatie kan de continuïteit van de Stichting ook worden bedreigd. Hierin onderscheidt een crisissituatie zich van een herstelsituatie. Bij een herstelsituatie is het mogelijk te herstellen binnen de gestelde wettelijke termijnen, zonder dat gebruikmaking van de kortingsmaatregel nodig is.

In het nieuwe Financieel Toetsingskader (nFTK) worden 2 situaties onderscheiden waarin pensioenaanspraken en –rechten gekort dienen te worden:

- a. indien op het moment van vaststelling of actualisering van het herstelplan sprake is van een beleidsdekkingsgraad zodanig dat de Stichting naar verwachting niet binnen de looptijd van het herstelplan herstelt tot het niveau van de vereiste beleidsdekkingsgraad, dient gedurende datzelfde boekjaar een korting op de pensioenaanspraken en –rechten te worden doorgevoerd (de benodigde korting mag over maximaal de looptijd van het herstelplan worden gespreid, waarbij alleen de eerste korting onvoorwaardelijk is).

b. indien sprake is van een beleidsdekkingsgraad die gedurende vijf opeenvolgende evaluatiemomenten onder het niveau van de minimaal vereiste dekkingsgraad blijft (en de actuele dekkingsgraad van de Stichting is op het vijfde evaluatiemoment eveneens lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad), dient op het vijfde evaluatiemoment een korting op de pensioenaanspraken en –rechten te worden doorgevoerd (de benodigde korting mag over maximaal de looptijd van het herstelplan worden gespreid, de gespreide kortingen zijn echter wel allen onvoorwaardelijk).

In dit crisisplan wordt aangegeven hoe het bestuur zal handelen in de (financiële) situatie waarin een korting onafwendbaar is.

Bij welke beleidsdekkingsgraad kan de Stichting zonder korten niet meer herstellen?

Het vereist eigen vermogen (VEV) van de Stichting bedraagt per 1 januari 2017 op basis van de vereisten van het nFTK 19,8%, zodat de vereiste dekkingsgraad gelijk is aan 119,8%. De kritieke dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad waarbij de Stichting naar verwachting nog net binnen de looptijd van het herstelplan herstelt tot het niveau van de vereiste beleidsdekkingsgraad. Op het moment van opstellen van dit crisisplan is er sprake van een tekortsituatie bij de Stichting en is er een herstelplan opgesteld. De kritieke dekkingsgraad is afhankelijk van het geldende beleid en de marktomstandigheden ten tijde van de actualisering van het herstelplan.

Op basis van het herstelplan, bedraagt de kritieke beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2017 circa 100%. Ter illustratie: indien de beleidsdekkingsgraad van de Stichting per 1 januari 2017 gelijk is aan 95% dient een korting te worden aangekondigd van 5% (deze korting mag worden gespreid over de looptijd van het herstelplan, waarbij alleen de eerste korting onvoorwaardelijk is). In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de kritieke dekkingsgraad bij verschillende combinaties van (vaste) marktrente en verwacht rendement.

Vaste rekenrente	Verwacht rendement	Kritische dekkingsgraad
0,00%	1,00%	119,0%
0,00%	2,00%	108,6%
0,50%	1,50%	115,2%
0,50%	2,50%	105,3%
1,00%	2,50%	106,7%
1,00%	3,00%	102,1%
1,00%	3,50%	97,7%
1,00%	4,50%	89,3%
1,50%	3,50%	99,0%
1,50%	4,50%	90,7%
2,00%	3,50%	100,3%
2,00%	4,50%	92,0%
2,50%	4,50%	93,2%

De kritieke dekkingsgraad van 105,3% op de vierde rij van de tabel betekent dat het pensioenfonds bij een (gewogen gemiddelde) marktrente van 0,50% en een (gewogen gemiddelde) verwacht rendement van 2,50% minimaal over een actuele dekkingsgraad van 105,3% dient te beschikken om binnen de looptijd van het herstelplan over de vereiste dekkingsgraad te kunnen beschikken.

Het minimaal vereist eigen vermogen (MVEV) van de Stichting bedraagt per 1 januari 2017 4,1%, zodat de minimaal vereiste dekkingsgraad gelijk is aan 104,1%. Het kritieke pad is de benodigde ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad, indien lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, waarbij het nog net mogelijk is om binnen de gestelde termijn te herstellen tot de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,1%) zonder pensioenaanspraken en rechten te korten. Het kritieke pad hangt in sterke mate af van de marktrente, het verwachte rendement en het aantal evaluatiemomenten dat reeds sprake is van een beleidsdekkingsgraad lager dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. In onderstaande tabel is een inschatting van het kritieke pad weergegeven voor een aantal scenario's, waarbij een vaste marktrente is gehanteerd en een vast verwacht rendement. De feitelijke rentetermijnstructuur op enig moment kan er toe leiden dat het werkelijke kritieke pad op dat moment afwijkt van hetgeen is opgenomen in onderstaande tabel:

Kritieke pad, bij aantal evaluatiemomenten dat beleidsdekkingsgraad reeds lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad

Marktrente	Verwacht rendement	Actuele dekkingsgraad (1e meetmoment)	1e evaluatie (2e meetmoment)	2e evaluatie (3e meetmoment)	3e evaluatie (4e meetmoment)	4e evaluatie (5e meetmoment)	5e evaluatie (6e meetmoment)
0,00%	1,00%	103,8%	103,9%	104,1%	104,1%	104,1%	104,1%
0,00%	2,00%	99,3%	99,9%	101,1%	102,1%	103,1%	104,1%
0,50%	1,50%	102,2%	102,5%	103,0%	103,4%	103,8%	104,1%
0,50%	2,50%	97,8%	98,6%	100,1%	101,4%	102,7%	104,1%
1,00%	2,50%	98,5%	99,2%	100,6%	101,7%	102,9%	104,1%
1,50%	3,50%	95,0%	96,2%	98,3%	100,2%	102,1%	104,1%
2,00%	3,50%	95,6%	96,7%	98,7%	100,5%	102,3%	104,1%
2,50%	4,50%	92,3%	93,7%	96,4%	98,9%	101,5%	104,1%

De beleidsdekkingsgraad ad 100,2% op het derde evaluatiemoment bij een marktrente van 1,50% en verwacht rendement van 3,50% houdt in dat er, gegeven deze parameters, verwacht wordt dat de beleidsdekkingsgraad op het vijfde evaluatiemoment 104,1% zal bedragen. Indien op het vijfde evaluatiemoment blijkt dat de beleidsdekkingsgraad lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dient op dat moment een korting te worden doorgevoerd, ervan uitgaande dat ook de actuele dekkingsgraad op dat moment lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad. Deze korting is onvoorwaardelijk, maar mag wel worden gespreid.

Onderstaande tabel geeft voor verschillende beleidsdekkingsgraden op het vijfde evaluatiemoment de hoogte van het noodzakelijke kortingspercentage weer. Het kortingspercentage is gebaseerd op de actuele dekkingsgraad op het 5e achtereenvolgende evaluatiemoment.

Actuele dekkingsgraad op het 5e evaluatiemoment	Kortingspercentage
104,1%	n.v.t.
100,0%	3,9%
97,5%	6,3%
95,0%	8,7%
92,5%	11,2%
90,0%	13,5%

Welke maatregelen heeft de Stichting ter beschikking in geval van een crisis?

Beheersing van financiële risico's is essentieel. Daarom wordt onder andere periodiek via ALM studies getoetst of premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid nog voldoende robuust zijn vormgegeven. Hierbij wordt het beleid getoetst binnen verschillende economische scenario's. Daarnaast wordt door middel van integraal risicomanagement binnen de Stichting periodiek gekeken naar de risico's die de Stichting loopt, de beheersing daarvan en het beleid daaromheen. Desalniettemin kan een crisissituatie ontstaan.

In een crisissituatie zal het bestuur bestaande sturingsmiddelen inzetten en maatregelen nemen om de crisissituatie het hoofd te bieden. Daarnaast zal het bestuur andere sturingsmiddelen die de herstelkracht van de Stichting bevorderen in overweging nemen.

Voor één of meerdere van onderstaande sturingsmiddelen geldt dat het bestuur niet zelfstandig kan besluiten het sturingsmiddel in te zetten. Zo is het bestuur bijvoorbeeld niet zelfstandig bevoegd over te gaan tot het aanpassen van de pensioenregeling. Het bestuur van de Stichting is echter van mening dat alle genoemde sturingsmiddelen ingezet zouden kunnen worden; dit ondanks het feit dat voor sommige sturingsmiddelen overleg of medewerking van sociale partners benodigd is.

Het bestuur heeft, rekening houdend met haar fondsdocumenten, de onderstaande sturingsmiddelen tot haar beschikking en zal deze in een crisissituatie overwegen:

- Het al dan niet aanpassen van het beleggingsbeleid;
- Het al dan niet aanpassen van de pensioenregeling;
- Het al dan niet korten van pensioenrechten en –aanspraken;
- Het al dan niet overgaan tot een buy-out of herverzekeringsconstructie.

Qua effectiviteit hebben de laatste twee genoemde onderdelen de grootste invloed op de herstelkracht in geval van crisis.

Het al dan niet verlenen van toeslagen wordt niet gezien als een sturingsmiddel om een financiële crisis te bestrijden. Reden is dat het korten of opschorten van de toeslag al gekoppeld is aan de

financiële positie van de Stichting. In een crisissituatie zal dit sturingsmiddel veelal al automatisch ingezet worden.

Hoe realistisch is de inzet van deze maatregelen?

In dit onderdeel wordt nader ingegaan op de genoemde maatregelen c.q. sturingsmiddelen.

Het al dan niet aanpassen van het beleggingsbeleid

Op het moment dat de dekkingsgraad zich in de buurt van de kritieke grens begeeft wordt het voor de Stichting minder opportuun risico's te blijven lopen. Op dat moment weegt het voorkomen van verdere daling van de dekkingsgraad zwaarder dan de kans op een stijging ervan. Bij het zich voordoen van een crisis zal het bestuur onderling in overleg gaan om te bezien of het (tijdelijk) aanpassen van het strategische beleggingsbeleid een passende maatregel is. Hierbij ziet de Stichting met name de verkleining van het renterisico als belangrijke doelstelling. Deze maatregel wordt gezien als een realistische maatregel.

Het al dan niet aanpassen van de pensioenregeling

Als de dekkingsgraad zich begeeft richting kritieke grenzen en/of de financiering van de pensioenregeling niet langer in lijn ligt met de kostprijs van pensioen, bijvoorbeeld omdat ontwikkelingen in renteniveau of levensverwachting daartoe aanleiding geven, worden sociale partners gevraagd de regeling voor de toekomst zodanig aan te passen dat het financieringsevenwicht weer is hersteld en/of een marge in de doorsneepremie ontstaat om herstel te bespoedigen. Aanpassing van de pensioenregeling kan onder meer door:

- Verlaging van de pensioenopbouw;
- Wijziging van de regeling met betrekking tot de verzekering van het nabestaandenpensioen;
- Verhogen van de pensioenleeftijd;
- Verhoging van de franchise.

Het bestuur zal sociale partners in deze situatie terstond op de hoogte brengen van de noodzaak van de aanpassing van de pensioenregeling (en daarin een adviserende rol vervullen). In het kader van dit crisisplan zullen bestuur en sociale partners afspraken maken over het mandaat van het bestuur in voorkomende crisissituaties.

Deze maatregel wordt gezien als een realistische maatregel, waarbij aanvullend overleg met sociale partners benodigd is.

Het al dan niet korten van pensioenrechten en –aanspraken

Als de beleidsdekkingsgraad zich gedurende langere tijd onder het kritieke pad begeeft en de overige maatregelen zijn uitgeput om binnen de wettelijke termijn uit een dekkingstekort te komen moet de Stichting ertoe overgaan de rechten en aanspraken te korten, deze korting zal gespreid plaatsvinden over de duur van het herstelplan. Overwegingen van evenwichtige belangenbehartiging worden hierbij altijd in acht genomen.

Deze maatregel wordt gezien als een realistische maatregel.

Het al dan niet overgaan tot een buy-out of herverzekeringsconstructie

Het bestuur houdt de ontwikkeling van de Stichting voor wat betreft opbouw, premie en vermogen nauwlettend in de gaten. Hierbij wordt ook het voortbestaan van de Stichting besproken. In geval van crisis, kan het bestuur dan ook een pension buy-out of herverzekeringsconstructie serieus overwegen en onderzoeken welke mogelijkheden er zijn, waarbij het belang van de (gewezen) deelnemers voorop staat.

De werkgever zal in overleg met sociale partners moeten gaan om dit te kunnen realiseren.

Deze maatregel wordt gezien als een realistische maatregel.

Wat is het verwachte financiële effect van de inzet van deze maatregelen?

Alle mogelijke maatregelen zijn geïnventariseerd en beoordeeld op effectiviteit en haalbaarheid.

	Maatregelen			
	Aanpassen Beleggingsbeleid	Aanpassing pensioenregeling	Korten van aanspraken	Buy-out of herverzekering
Realistisch	Ja, binnen risicogrenzen	Ja, tot acceptabele grenzen in overleg met sociale partners	Ja, maar alleen als uiterste redmiddel	Ja, in overleg met sociale partners
Financiële effecten op herstelkracht	Beperkte herstelkracht	Matige herstelkracht	Grote herstelkracht	Grote herstelkracht
Belanghebbenden	DNB, vermogensbeheerders	Actieve en/of inactieve deelnemers	Actieve en/of inactieve deelnemers	DNB, deelnemers, werkgever, sociale partners
Betrokkenen (naast bestuur)	DNB, vermogensbeheerders	Sociale partners,	DNB, AFM, uitvoerder	DNB, AFM, uitvoerder, (her)verzekeraar
Communicatie	Communicatie aan: DNB, verantwoordingsorgaan, vermogensbeheerders	(1) Bestuur: brief naar sociale partners (2) Communicatie naar DNB en verantwoordingsorgaan, deelnemers en werkgevers	(1) Persoonlijke brief aan alle betrokkenen en belanghebbenden op het moment van uitoefening (2) Updates en nieuws via website (3) Communicatie naar DNB en verantwoordingsorgaan	(1) Persoonlijke brief aan alle betrokkenen en belanghebbenden op het moment van uitoefening (2) Updates en nieuws via website (3) Communicatie naar DNB en verantwoordingsorgaan

Hoe is bij de maatregelen rekening gehouden met evenwichtige belangenafweging?

Het bestuur zal in zijn afwegingen als uitgangspunt hanteren dat de belangen van de betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, de pensioengerechtigden en de werkgever op evenwichtige wijze worden behartigd. Hierbij wordt naast de diverse deelnemersgroepen onder andere ook gekeken naar generaties.

Het uitgangspunt bij evenwichtige belangenbehartiging is dat bepaalde belanghebbenden niet onevenredig hard geraakt worden door de maatregel(en) (solidariteit). Tevens wordt daarbij rekening gehouden met proportionaliteit: de verhouding tussen het effect van de maatregel op de positie van de Stichting (effectiviteit) enerzijds en anderzijds de impact op de groep belanghebbenden. Ook wordt gekeken naar het effect van de maatregelen op de lange termijn (continuïteit/houdbaarheid).

Op welke wijze wordt er met belanghebbenden gecommuniceerd en wanneer?

Het bestuur informeert de deelnemers, werkgevers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden over het financieel crisisplan. De deelnemers, werkgevers en pensioengerechtigden worden geïnformeerd via de website en de nieuwsbrief. Gewezen deelnemers worden enkel via de website geïnformeerd.

Aanpassingen in het beleggingsbeleid worden via de website gecommuniceerd. Het verhogen van de premie en/of het versoberen van de regeling wordt actief en schriftelijk gecommuniceerd naar de werkgevers en deelnemers. Als er gekort moet worden, communiceert het bestuur actief en schriftelijk conform de opgestelde regelgeving met alle doelgroepen.

Het bestuur vindt het belangrijk dat de verschillende doelgroepen de gevolgen van de maatregelen begrijpen en inzien. Er wordt structureel aandacht besteed aan de financiële aspecten in de (bestaande) schriftelijke en/of digitale uitingen. Bij nieuwe ontwikkelingen wordt er extra communicatie ingezet om onrust onder de verschillende doelgroepen te voorkomen.

In geval van korten is onderstaande communicatie verplicht:

- Deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden moeten schriftelijk over het besluit tot korten worden geïnformeerd (art. 134 Pensioenwet);

- Er moet gecommuniceerd worden uiterlijk één maand vóór de inwerkingtreding (art. 134 Pensioenwet);

- Indien sprake is van korten is het beleid dat de Stichting:

- De deelnemers al informeert bij de verwachting dat er gekort moet worden (ook al is dit wettelijk niet vereist).

- Duidelijk en begrijpelijk communiceert om verwarring te voorkomen.

- Helder is over de consequenties voor verschillende groepen.

- De in de Pensioenwet opgenomen uitgangspunten duidelijkheid, begrijpelijkheid en tijdigheid vormen de basis voor de communicatie die voortvloeit uit dit financieel crisisplan.

- Per maatregel geldt een periode van 1 tot 3 maanden als doorlooptijd, nodig voor een zorgvuldige besluitvorming.

Op welke wijze wordt het crisisplan periodiek getoetst?

Dit crisisplan zal jaarlijks worden geactualiseerd wanneer de ABTN op de actualiteit wordt beoordeeld en voorts als de situatie hiertoe aanleiding geeft. Na aanpassing wordt het crisisplan ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd. Een crisisplan is geen statisch geheel, maar maakt onderdeel uit van het continue risicomanagement van de Stichting. Het crisisplan van de Stichting is dan ook onlosmakelijk verbonden met het risicomanagement van de Stichting en de hiermee verband houdende bepalingen in de ABTN. De ABTN wordt periodiek door de Stichting geëvalueerd en zo nodig aangepast. Ook worden premiebeleid, toeslagbeleid en beleggingsbeleid periodiek getoetst aan de hand van ALM studies. De periodieke toetsing van het crisisplan zal bij deze toetsing worden meegenomen.

Ten slotte zal de effectiviteit van het crisisplan worden beoordeeld, nadat zich een crisis heeft voorgedaan en het crisisplan ten uitvoer is gebracht. Als gevolg van de ervaring die in een dergelijke situatie wordt opgedaan, kan het crisisplan verder worden geactualiseerd.

In onderstaande tabel is een stappenplan opgenomen indien een crisisplan moet worden uitgevoerd.

Stap

1. Constatering dat er een crisissituatie ontstaan is dan wel dat de Stichting mogelijk in een dergelijke situatie terecht gaat komen. Monitoring vindt plaats aan de hand van de kritieke paden uit een tabel zoals gepresenteerd op pagina 2. Daarnaast zal periodiek een herziening van het herstelplan (en kritieke pad) gemaakt worden aan de hand van de recente marktsituatie.
2. Overleg voeren met sociale partners over mogelijke maatregelen (waaronder premieverhoging, versoering pensioenregeling en korting pensioenaanspraken). Dit overleg vindt plaats binnen twee werkdagen na constatering van de crisissituatie. Sociale partners worden verzocht binnen vijf werkdagen na melding van de crisis aan te geven welke maatregelen getroffen zouden moeten worden.
3. Indien mogelijke aanvullende maatregelen uit het overleg met sociale partners onvoldoende blijken te zijn, zal besloten moeten worden om tot een voorgenomen korting van pensioenaanspraken over te gaan. Hierbij zal uitvoering worden gekeken naar de evenwichtige belangenbehartiging.
4. Het totale kortingspercentage zal op een dusdanige manier bepaald worden dat de dekkingsgraad (na korting) gelijk is aan de minimale dekkingsgraad op het meetmoment, zoals benodigd volgens het kritieke pad.
5. Rond het voorgenomen besluit om tot korting over te gaan, zullen tevens het verantwoordingsorgaan over het voorgenomen besluit worden geïnformeerd.

6. Als het besluit tot voorgenomen korting genomen is, zullen alle belanghebbenden (deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden, werkgevers, DNB, AFM, pensioenuitvoerder) er zo spoedig mogelijk over worden geïnformeerd dat de kans op korten zeer reëel is en wat daarvan de consequenties zijn. Hierbij zullen voor de verschillende belanghebbenden mogelijk aparte communicatiemiddelen, dan wel aparte communicatie-uitingen, van kracht zijn. Ten aanzien van de (gewezen) deelnemers zijn de website en een persoonlijke mailing mogelijke communicatiemiddelen. Zie verder crisiscommunicatieplan.
7. Wanneer het moment van voorgenomen korting daar is, dient de dekkingsgraad op dat moment te worden bepaald. Als deze gelijk is aan of hoger is dan het kritieke pad van dat moment (met andere woorden: de Stichting kan vanaf dat moment autonoom herstel aantonen), dan kan van de voorgenomen korting worden afgezien. Alle belanghebbenden zullen daar dan vooraf over worden geïnformeerd. Als de dekkingsgraad op een dusdanig niveau ligt dat autonoom herstel nog steeds niet mogelijk is, zal een korting moeten worden geëffectueerd (maximaal de voorgenomen korting). Alle belanghebbenden zullen daar dan over worden geïnformeerd.
8. Na de informatievoorziening dient de korting ook daadwerkelijk in de administratieve systemen te worden verwerkt.